

Den maritima arkeologin är en av grundstenarna i verksamheten vid Fotevikens museum. Under vattnet döljer sig mycket av vår historia och kulturhistoria. I detta nummer av "Marinerat" presenterar några artiklar mera dramatiska händelser kring de fynd som står på havsbotten.

Jul är traditionernas tid på året. "Marinerat" tar dig med på en liten historisk utflykt till julfirande på Söderslätt för tvåhundra år sedan.

Sidan 3

Ett litet misstag kan ibland bli ödestigert. En fladdrande tranlampa på ett skepp och en stor koleld på en fyr blev till ett av 1600-talets stora misstag till sjöss.

Sidan 7

Fotevikens museum är populärt, inte minst i skolkretsar. Vår pedagogiska verksamhet har på ett år ökat från hundra till sextusen besökare. Vi väntar oss lika stor ökning inför nästa säsong.

Sidan 13

När vi i dag ankommer till Köpenhamn med t.ex. flygbåt, passerar vi platsen för det stora slaget 1801. På botten under oss står fortfarande det linjeskepp som utmanade vice-amiral Nelson.

Sidan 15

En fröjdefull jul

Så här föreställde man sig 1877 att medeltida julinköp gick till. Lyckliga föräldrar har varit ute och köpt julgran och julklappar. Från salubodar i präktigt timrade hus står butiksägarna och säljer av hjärtans lust.

Under vatten finns också vårt kulturarv

Fotevikens Museum är ett av få museer i Sverige som bedriver maritimarkeologisk forskning och insamlingsarbete. Egentligen är det märkligt att den del av vårt kulturarv som göms under vattenytan - det må vara ute till havs, i en å eller i en insjö - så lite beaktats när det gäller den praktiska delen av att tillvarata vår historia. Rent teoretiskt skulle man lätt kunna få den uppfattningen att vi i Sverige har en lika effektiv kontroll av kulturarvet under som ovan vatten. Inget kan vara mera felaktigt. Marin- arkeologin har på ett skrämmande sätt sopats under mattan.

Situationen är inte olik den som var förhärskande för land- arkeologin under 1960- och början av 1970-talen. Som vetenskaplig ledare för Fotevikens Museum står Sven Rosborn, mångårig och välkänd museiman och arkeolog. Hans jämförelser mellan nutida marin- arkeologi och dåtida land- arkeologi är tänkeväckande: - "Att börja på Fotevikens Museum och arbeta med maritim arkeologi var som att vrida klockan tillbaka 25 år. Jag trodde att forminneslagen i dag bättre beaktades på alla fronter."

Själv har jag under många år stött och blött maritimarkeologins vara eller inte vara. Från amatörintresse i början av

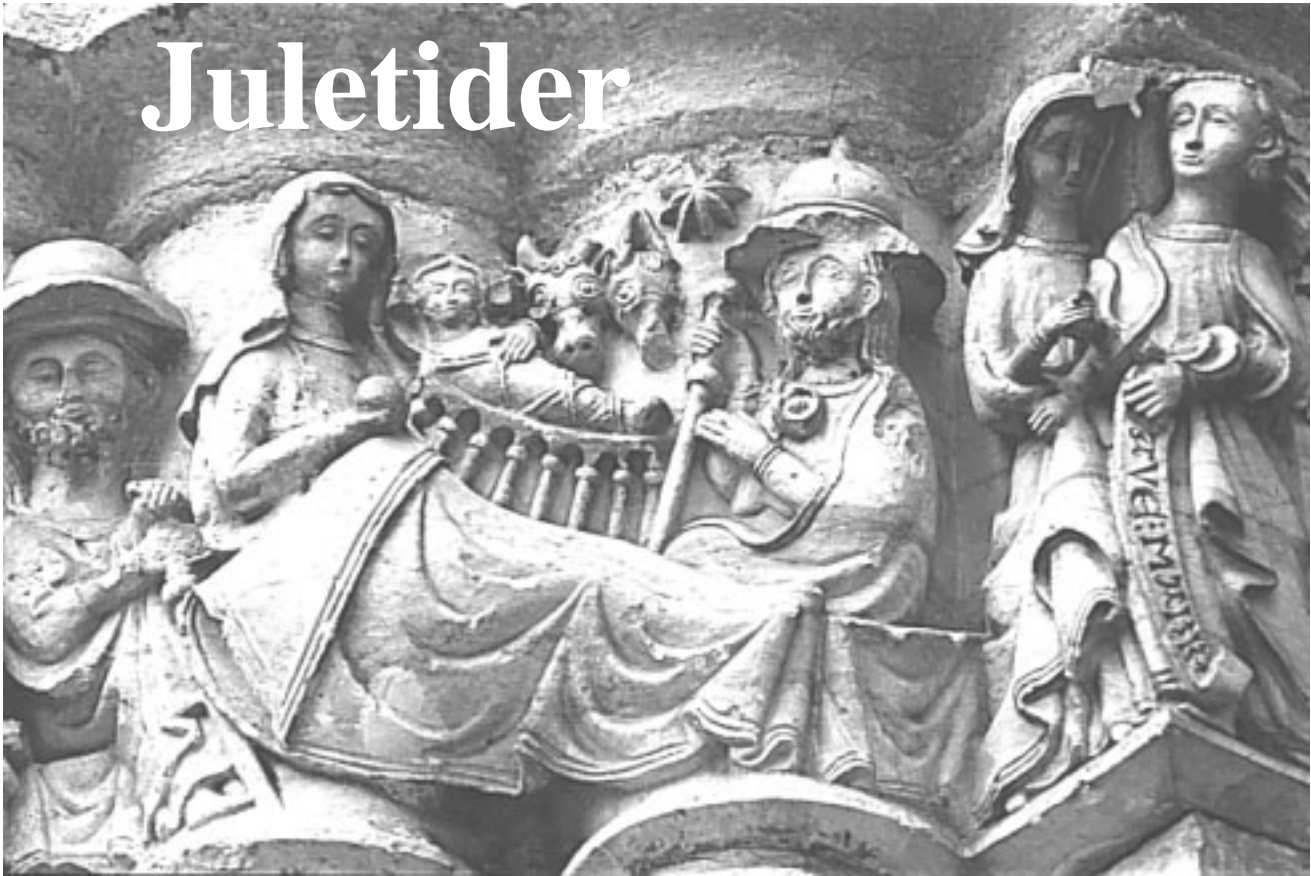

1980-talet till alltmera fackinriktat intresse under 1990-talet. Ofta har man känt sig desperat, ledsen och ibland minst sagt arg. Många är de exempel på hur vårt våta kulturarv här i södra Sverige fullständigt negligerats. Detta kan man med viss möda smälta om det kommer från exploatörer eller andra som inte har insikt, men när det kommer från sådana som bättre borde vetat ....

Man ska emellertid akta sig för att kasta sten när man sitter i glashus. Det är lätt att kritisera andra och glömma brister i den egna organisationen. Vi på Fotevikens Museum försöker hela tiden att bli bättre, att leva upp till det ansvar som vi självmant tagit på oss att vara sydsveriges maritimarkeologiska museum. Vi tycker oss dessutom faktiskt märka en tydlig förändring mot det bättre hos beslutsfattare och officiella handläggare. Att bygga upp en väl fungerande maritim arkeologi går inte på en dag - det är en process som måste ha sin tid.

Vi ser ett framtida maritimarkeologiskt nätverk med Östersjön och Öresund som gemensam nämnare. Foteviken bevakar och agerar i söder, Kalmar och eventuellt Marinmuseum i Karlskrona i sydost, Riksantikvarieämbetet i Mellansverige, Härnösand utmed Norrlandskusten, kanske Lidköping i Väner- och Göteborg på västkusten. Att utföra undervattensuppdrag är inte lika lätt som landbase- rad arkeologi. Kostnaderna är större, bedömningarna måste ske på andra villkor och personalen måste lita väldigt mycket på att ett vetenskapligt nätverk fungerar, också i praktiken. Detta nätverk gäller inte enbart inom landets gränser. Alla länder runt Östersjön måste vara med. Östersjön är faktiskt ett världsunikt museimagasin eftersom bevaringsförhållandena är fullständigt unika.

När besökare kommer till Fotevikens Museum och frågar efter våra originalsamlingar, pekar vi ut över havet och säger: - "Se, där är vårt museimagasin, på havets botten. Vattnet är våra montrar, sportdykarna och våra marin- arkeologer är våra vaktmästare. Vi vårdar våra samlingar ömt men katalogiseringen släpar efter. På det området är vi precis lika vilket annat museum som helst!"

En gotländsk bildhuggares 1300-tals syn på Jesu födelse.

Hösten 1847 lämnade boken "Folkklifvet i Skytts härad i Skåne vid början af detta århundrade" tryckpressarna. Författare var Nils Lovén - alias Nicolovius. Han föddes 1796 och kom att verka som författare och präst på Söderslätt. Boken blev ett viktigt bidrag till förståelsen av hur livet i sydvästra Skåne levdes för snart tvåhundra år sedan. Det känns därför naturligt att här i en något bearbetad upplaga återge hur julen en gång firades.

****

Med julen ingick de allmänna nöjenas tid. Det fanns ingen så fattig koja, att man inte beredde sig på att någon stund ha glädjen till sin gäst; ty även tiggaren - tack vare den allmänt rådande barmhärtigheten - hade då så rundligt, att även han kunde undfagna en vän, det vill säga, en annan tiggare. I alla förmögnares hus bryggdes och baka-

des även för de fattigas räkning, och ingen var så girig, att han ju inte var barmhärtig åtminstone om julen.

Dagen före julafton - "lille juleafton" kallad - utdelades rika almosor, särdeles i prästhusen, till varje fattigt hushåll inom pastoratet. Till avhämtandet av dessa gåvor, som bestodo i bröd, fläsk, gryn, talgljus, hade alla fattiga en liten säck och ett så kallat halskrus. I säcken lades brödet, fläsket och gryn; i halskruset slogs ölet och nedattes ljuset, där det ej riskerades att brytas.

Julafton samlades före solens nedgång byns drängar vid kyrkan, för att med ringning fira den högtidliga stund, då den fröjdefulla julen inträdde. Då solen nedkommit i horisonten, gick de upp i tornet för att "ringa julen in", och, när den sista skymten av den glödande solskivan försvunnit, framsuckade de: "i Herrans Jesu Christi namn" och

började ringningen. Vid första ljudet av tornklockorna böjdes alla knän, alla huvuden blottades och alla läppar framvisade: "i Jesu namn". Över den tätt med kyrkor besädda slätten sammansmälte snart klockljuden från skilda håll till en enda hela luften genom bävande sång, vars jublande allvar stämde sinnena till en andaktsfull julfröjd. Det lät som om det ringt däroppe i den blåa himladomen. Ringningen fortsattes närmare en timme efter solnedgången, då klockorna stannade en efter annan och en högtidlig tystnad inträdde som efter en böneandakt.

Julen var nu börjad. Alla, som mötte varandra togo nu varannan i hand med denna önskan: "Guds fred! En fröjdefull jul, hälsa och allt vad som kärt ä!" vartill alltid svarades: "Det samma tillbages igen." Efter slutad ringning samlades tjänarna, envar hos sitt husbondefolk, och den så kallade

"högmaten", bestående av ett stort bröd med därpå i en hög uppstaplade stycken av fläsk, kött, korv och klenetter, utdelades till var och en av dem, varefter de bar alltsammans ned till sina kistor, där de nedlade det och klädde sig sedan i sina högtidskläder. Snart samlades de åter vid högtidsbordet, där en måltid, bestående alltid av lutfisk, gröt, gåsstek och kakor inogs.

Det var ett bruk, att efter måltiden skulle var och en av gästerna ge gårdshunden en bit bröd. Om det skulle hända, att hunden, för att i ro förtära sitt bröd, gick ned till dörren, betecknade det, att den person, som givit brödet, skulle innan nästa jul vara död. Den, som på sådant sätt fick en döds-påminnelse, stördes dock inte, även om han satte fullkomligt förtroende till detta omen, i ringaste mån i njutningen av de nöjen, som julen hade att erbjuda. Sedan bordet blivit efter måltiden avdukat, samlades alla med sina psalmböcker kring det, och nu lästes först högt av husfadern eller av den förnämsta i laget aftonbönen med flera böner och "Fader vår"; därefter sjöngs några julpsalmer, och sist lästes välsignelsen.

Julafton satt man uppe, så länge julkusen brann, och tillbragte tiden, sedan sången och den vackra bönandakten var slutad, med jullekar. Man "skodde blackan", stack "ögat ut på skomakaren", pekade mot månen, såg efter sjustjärnan, lekte "Markus och Lukas", satt på understolen, gick blindbock, gömde ringen m.m. I varje lag fanns merendels någon, som kunde sjunga. I sådant fall tillbragtes ävenledes en del av tiden med avsjungandet av andliga sånger.

Juldagen hälsades den uppgående solen med ringning av alla kyrkklockor, och människorna påminde varannan därom, att dem var född en frälsare. All split ansågs den dagen bannlyst, och i varje hjärta kändes mer och mindre klart ett genljud av änglarnas sång

vid Jesu födelse: "Ära vare Gud i höjden och frid på jorden, människorna en god vilja". Denna folkets godhet sträckte sig till allt i deras hus. Deras kreatur vårdades med ömhet den dagen och fick på den bättre foder än vanligt. Alla bandhundar fick sin frihet och kunde även få den utan fara för andra, eftersom var och en höll sig den dagen hemma, sedan kyrkan var besökt. Från kyrkan skyndade man sig då fortare än vanligt till sitt hem, där varje hushåll tillbragte den övriga delen av dagen i stillhet inom sig självt med läsande och sjungande och alle-

Jungfru Maria med Jesusbarnet.
Pärilbroderi från 1400-talet.

handa oskyldigt tidsfördriv. Att juldagen vilja med sitt besök intränga i ett annans hus ansågs för oanständigt.

Annandag jul steg man tidigt upp och sållade den aska, som juldagen blivit i kakelugnen, över kreaturen. Även den dagen besöktes kyrkan flitigt. Aldrig kom, varken då eller någon annan heligdag, någon hem från kyrkan utan att taga var och en av de hemmavarande i hand och säga "mässe i Guds namn!" - På aftonen annandag jul bör-

jades i byarna de så kallade "julstugorna", vilka fortsattes alla heligdagar och stundom även någon annan dag till kyndelmässodagen, då de upphörde. Varje bondgård upplät då en gång sin sommarstuga till de ungas julnöje, där de, fastän stugan ej kunde eldas, höll sig varma med dansar och lekar och öl.

Samlingen skedde kl. 6 om aftonen, och dansen varade vanligtvis till kl. 2 på natten. Den börjades vanligtvis så, att karlar och fruntimmer slöt en så stor ring, som rummet kunde rymma, och vaggande fram i en sakta svängning sjöng de, ackompanjerade av fiolen, denna sång:

*Nu är vi alla komna hit för att leka;
Ho ä den som sådant kan förneka?
Tralalala ....*

*Sist jag låg i farmors säng och tuve
låg vid väggen;
Inte får du kyssa mej förrn du får
putsat opp skägget.
Tralalala ....*

*Vackra flickor så äro vi och glada
Därför ska vi så lysteligt nu dansa.
Tralalala....*

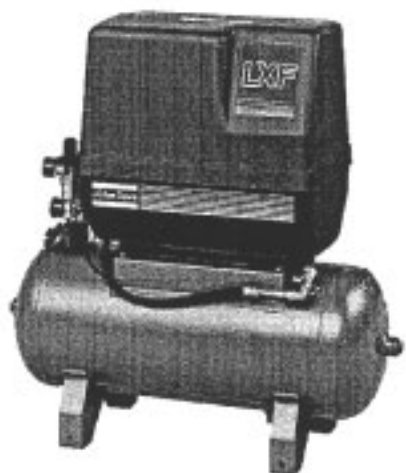
*Vackra drängar så finnas här och
kvicka,
De bör alla ta sig varen en flicka.
Tralalala ....*

*Dansa nu med pigan din du sälle;
Minns vår dans den slutas snart i
kvälle.
Tralalala ....*

När denna sång var slutad upplöstes ringen och en polska vidtog. Var och en valde åt sig en "maka" för hela aftonen. Att oupphörligt ombyta maka ansågs ej för anständigt. Bönderna dansade nästan uteslutande polska, vilken vid jultiden varierade med lekar, som lektes under sång, och vid vilka sällskapet slöt en stor ring, som dock alltid vid lekens slut upplöstes i en slängpolska.

Ren, tyst och oljefri

LXF

Oljefri tryckluft för känsliga applikationer

Atlas Copco

Atlas Copco Compressor AB
131 82 NACKA
Tel 08-743 90 00

THE DOCUMENT COMPANY XEROX

- Världsledande inom
- Analoga kopiatorer
  - Digitala kopiatorer
  - Färgkopiatorer
  - Laserskrivare
  - Produktionssystem

040-671 85 00

Vellingeblomman Wäxthusbutik

Så mycket mer än
bara växter

Öppet alla dagar i veckan
hela året

Falsterbovägen 24 040-420696
235 91 VELLING

Widtsköfle AB

Carl-Georg Stjernswärd
Vittskövlevägen 107-2
279 91 Vittskövle

Tel:044-35 30 28

Byggnaden är en fyrårig borg, byggd på
1550-talet, av Jens Brahe

Byggnaden är Skånes ståtligaste renässanslott
och är mycket sevärt.

Nils Holgersson har besökt slottet enligt sagan.

Järnplogen introducerades av Widtsköfle gods.

Idag är huvudnäringen skogsbruk och grisuppfödning.

LK Lagerstedt & Krantz AB

Med sådana jullekar omväxlade dansen tills aftonmaten kom, vilken bestod av smörgåsar och klunkar av den kringvandrande ölkannan. På det att även denna stund ej skulle vara utan munterhet, uppfördes ofta då en form av skådespel, som skänkte åskådarna mycket nöje och ej heller saknade sin nytta. Det gamla nordiska bruket, att av någon utmärkt god eller dålig gärning ge gärningsmannen ett tillnamn, var ännu den tiden vanligt. Den, som för en nedrig handling erhållit utmärkelsen av ett öknamn, hade även det straffet, att han och hans handlingssätt representerades på julstugorna. "Du bär dig åt så, att man kan leka jul efter dig" var ett strängt bestraffningsord.

Man häpnar över den naiva och enkla munterhet som framskymtar i berättelsen. I stycket nedan beskrivs innehållet i de lustiga skådespelelen. Hur hade sådana mottagits av dagens ungdom?

Bland de skådespel, som jag minns, var ett, som kallades "Träffenlo", vilket föreställde en den tiden levande person, som *träffats* på en *loge*, under det han var sysselsatt med att stjäla säd. I det hörn av stugan, som valdes till skådesplats, såg man en person ha mycket brått om med att kasta säd. I en monolog tolkade han sina avsikter och sin oro, oupphörligt fruktande, dels att dagen skulle gry, innan han fått sin säck fylld, dels att natten ej skulle vara utan vittnen. Ständigt tyckte han sig höra människor och lyssnade, men lugnade sig igen. Äntligen gol en tupp och påminde honom att skynda sig. Han packade in i en hast och sprang mot dörren med sin säck, men möttes oförmodat där av ägaren, som grep och pryglade honom, varunder han jämmerligen vred sig och skrek, till åskå-

darnas stora nöje, som under denna pryglingscenen uppfyllde stugan med gälla skrattsalvor.

Ett annat skådespel kallades: "*Här vinner jag*". Några satte sig i en ring på golvet, spelade kort, drack, sjöng och höll oväsen. Då inträdde i hast en person, svärtad i ansiktet, utstyrd med horn och på allehanda sätt vanställd, för att värdigt representera den onde, mitt i ringen, tog allas pengar och ropade med hemsk stämma: "*här vinner jag!*" Alla de spelande tumlade omkull av förskräckelse, försökte resa sig upp men föll igen. Denna kulltumlingscenen var glanspunkten i pjäsen och förfelade aldrig att väcka mycket munterhet.

Dessa lekar och skådespel är numera alldeles avskaffade bland bönderna och skulle säkert ej mera roa deras ungdom, som nu fordrar en större apparat för sitt nöje.

Ett annat stycke kallades "*Västgötarna*" eller, som de i bondspråket benämndes, "*Väjskyttarne*". Mera då,

Ett välgött skänkt Jesusbarn. 1400-talsmålning i Brunnby kyrka.

än nu, kringvandrade gårdfarihandlare, vilka med höga priser och dåliga varor riktade sig inte obetydligt bland bönderna. De kommo vanligtvis parvis, och så representerades de även nu på scenen, merendels då dansen efter aftonvarden tagit sin början. De varor, som dessa aktörer hade förvarade i sina tvärsäckar, voro torvstycken, som vid uppvisningen kallades tvål; plogknivar, som utbjödos för rakknivar; och trasor, som benämndes näsdukar och schalar. Vid inträdet skaffade de sig plats medelst att svänga kring bland de dansande sina tvärsäckar, som väl ibland vållade blånader, men dock aldrig vrede, var de träffade. Därpå framtogos varorna, som berömdes på ett härmat västgötspråk. En beskrivning, som ofta var ganska lustig, lämnades på varje sak och på dess otroliga företräde framför alla andra av samma slag. För papperslappar köptes än ett, än ett annat, och många muntra upptåg föreföllo under växlingen. Sedan västgötarna blivit förplägade, avlägsnade de sig, och dansen började ånyo.

Den stora katastrofen

Natten mellan den 4:e och 5:e december 1678 var en natt för otyg och smådjävlar. Vädrets makter var allt annat än nådiga. Över hela södra Östersjön rasade denna natt en våldsamt storm med mäktiga snöbyar. Mot Bornholms kuster vräkte de höga vågorna från sydväst in; i norr mötte de det hårda urberget vid Hammarens klippmassiv, i söder svepte de in över de långgrundna sandstränderna och sandkliterna. Många hade nog svårt att sova denna natt och många var nog de som bad en barmhärtighetsbön för att inga sjöfarande hade överraskats till sjöss.

Landsdomare Rasch hade just gått till vila denna natt när någon bultar hårt på hans dörr. Det är ett sändebud, en strandvakt som vill in. Det är midnatt och dåliga tidene när i denna sena timme danske kungens man på ön. Rasch förstår kanske inte riktigt hela innebörden av det överlämnade budskapet men han handlar raskt efter bästa förstånd. Snabbt utsändes ridande kurirer från landsdomarens gård. Över hela ön väcks bondbefolkningen och många av de vapenföra männen kallas ut i snöstormen. Få vet varför, men alla vet att man ska samlas nära Sassö på sydvästra sidan av ön. En ryttare spränger nästan sin häst när ilbud föres från Rasch till länsherren Christian Gedde. Samtidigt beger sig landsdomaren med en handfull ryttare till den anbefallda samlingsplatsen. Ute vid den vindpinade kusten kommer han att mötas av en fruktansvärd syn!

För att förstå händelserna denna ödestigra natt, måste vi flytta oss några år bakåt i tiden. Tre år tidigare hade det länge väntade kriget mellan Sverige och Danmark tagit sin början.

Samtidigt började också kriget mellan Sverige och Brandenburg. För danskarna gällde det givetvis att rycka tillbaka de landskap som så försmädligt förlorats till svenskarna i kriget 1658-1660. Med stor styrka landsteg danske kung Christian V på Skånes jord och snart hade danskarna fått starka försvarspositioner i många återerövrade städer. Visserligen skulle slagen vid Lund i december 1676 och Malmö i juni 1677 komma att avgöras till svenske Karl XI:s fördel men detta var en ringa tröst. Och inte gick kriget bättre söder om Östersjön, i Pommern.

I november 1675 hade Königsmarck utsetts till den högste befälhavaren i Pommern. Königsmarck var en skicklig härförare, men situationen var redan från början hopplös för svenskarna. Wismar erövrades av danska trupper och när året 1676 närmade sig sitt slut, hade Sverige inte mycket mer än ön Rygen och befästningarna Stettin, Greifswald och Stralsund i sin hand. Stettin blev nu hårt angripet av kurfursten Fredrik Wilhelm. Det var inte mycket som återstod av den starka och stolta fästningsstaden när väl belägringen avslutades. Återstoden av de kvarvarande svenskarna, och de var sannerligen i fåtal, fick hedersamt

vanten, kurfursten, hade tillåt svenska trupper att få avtåga. Detta sågs från dansk sida givetvis som ett svek. Christian V var ju vid denna tid i hög grad invecklad i ett krig med Sverige; ett krig som fördes med mycket stor grymhet av båda sidor i Skåne. Med de nya trupperna från Tyskland skulle svenske Karl XI få just de förstärkningar som han så väl behövde.

Christian V hade emellertid, oavsett vilket avtal tyskar och svenskar än kommit fram till, ett trumfkort kvar. Detta kastar han nu ut varpå ordentligt oreda omedelbart uppstår i de diplomatiska leden. Vid hemtransporten

enades de höga herrarna om framtiden. Kurfursten lovade att hjälpa Danmark i det fortsatta kriget. Svenskarna fick samtidigt tillstånd att avsegla.

Under senhösten 1678 var vädret mycket nyckfullt. Svåra stormar rasade ofta över Danmark och Tyskland. På hemresan från mötet med kurfursten drabbades kung Christian själv av oväder. I en dagbok kan vi utförligt följa kungens svåra strapasser. Majestätet tvingades den 29 november att ta sig i land vid Femern. När resten av resesällskapet skulle fraktas i land med små roddbåtar, ökade blåste plötsligt. Grevarna och

lämna staden. Med fanor, pukor och trumpeter gav man sig iväg.

Nu föll det ena svenska landområdet i Pommern efter det andra. När Stralsund kapitulerade lyckades emellertid svenskarna få till stånd det avtal som är en av denna berättelses utgångspunkter. På kurfurstens bekostnad skulle de svenska trupperna bli transporterade till hemlandet i norr. Några dagar efter ingånget avtal dagtingade även Greifswald; hemtransporten skulle nu påbörjas. I detta läge har avtalet nått danske kung Christian V:s öron. Snabbt blandar han sig i rävspelet.

För Christian V måste det ha varit en smärtsam överraskning att bundsför-

måste den svenska Tysklandsarmén färdas över danska vatten. För detta behövs ett pass, utfärdat av fienden, dvs av den danske kungen personligen!

Kung Christian blandar order och kontraorder om passets utfärdande. Ena dagen gäller att resan är godkänd, nästa dag att endast delar av svenska armén får avresa. En dag konstaterar kungen att han inte kan ta ansvar för vad danska kapare kan tänkas vilja göra, en annan dag råder dansk tvekan om var svenskarna ska få landsätta sina trupper på svensk mark. Den 21 november 1676 kom Christian V själv med stort följe till Wismar för att ha personliga överläggningar med kurfursten i saken. Fem dagar senare

adelsmännen i kungens följe var nära att drunkna och med endast stor möda och mycket arbete blev de räddade. Kungen fortsatte nu resan mot Köpenhamn landvägen. Ovädret bestod ytterligare några dagar. Efter svåra överfärder mellan danska öar, når Christian V så äntligen på kvällen den 4 december sin huvudstad. Hemresan från Tyskland hade tagit åtta dagar längre tid än beräknat.

Samtidigt som denna storm ställer till förtret för det danska hovet, beslutar sig svenskarna för att lätta ankar från Peenemunde. Det är många skepp som nu styr norrut, 27 stycken. Om bord finns ca 4000 människor; soldater, besättningsmän men också kvinnor och barn. Resans mål är Kalmar

Josty AB

Xerox X-tra

The Document Company
RANK XEROX

XEROX TONERKASSETTER GER DIG KVALITET IN I MINSTA DETALJ

Miljövänligt. Alla Xerox Tonerkassetter är märkta med den nordiska miljömärkningen 'Svanen'. För att spara naturen refabriceras Xerox Tonerkassetter under strängt kontrollerade former.

Returhantering. Alla Xerox Tonerkassetter kan återsändas gratis vid försändelser om minst 2 förpackningar per gång. Under 1994 mottog och återvann Rank Xerox 400 000 förbrukade tonerkassetter i Europa.

Ring 08-795 16 20 eller faxa 08-795 12 70

031-776 80 90

031-776 80 95

040-611 72 65

040-671 85 30

Xerox X-tra 163 87 Stockholm

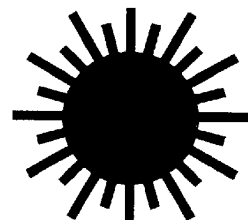
Box 254 431 23 Mölndal

VI ÄR FADDRAR TILL VISTHUSET

Hedbergs

VI ÄR FADDRAR TILL SMEDJAN

LASERSTANS

AB Laserstans

Fabriksgatan, 235 32 Vellinge.

Telefon 040/42 07 40. Telefax 040/42 14 09

och Karlshamn. Många bävar nog inför denna resa. Den kraftiga vinden gör att skeppen gungar kraftigt redan innan man kommit ut i öppen sjö. Trängseln ombord måste ha varit svår. P.g.a. årstiden och vädret är alla instuvade under däck. Rädslan är hos många berättigad. Man kommer inte att nå sitt mål!

I professor Winslows samtida dagbok kan vi läsa om händelsen:

”Den 4:e december emot aftonen satte man segel, gingo från Pommern med en kiölande väst-syd-väst vind och fingo uti mörkningen en liten snöby att gå uti. Om natten kommo dessa seglare något nära in under Bornholm, så att där den Brandenburgska convoyer (ledarskeppet) förnam att han var under land, då avlossade han tre kanoner, på det han ville giva de andra tecken, att de skulle taga sig tillvara. Därmed vände convoyern sig och gick bättre ut i sjön. Tre skepp, som följde efter convoyern, vände också och blev

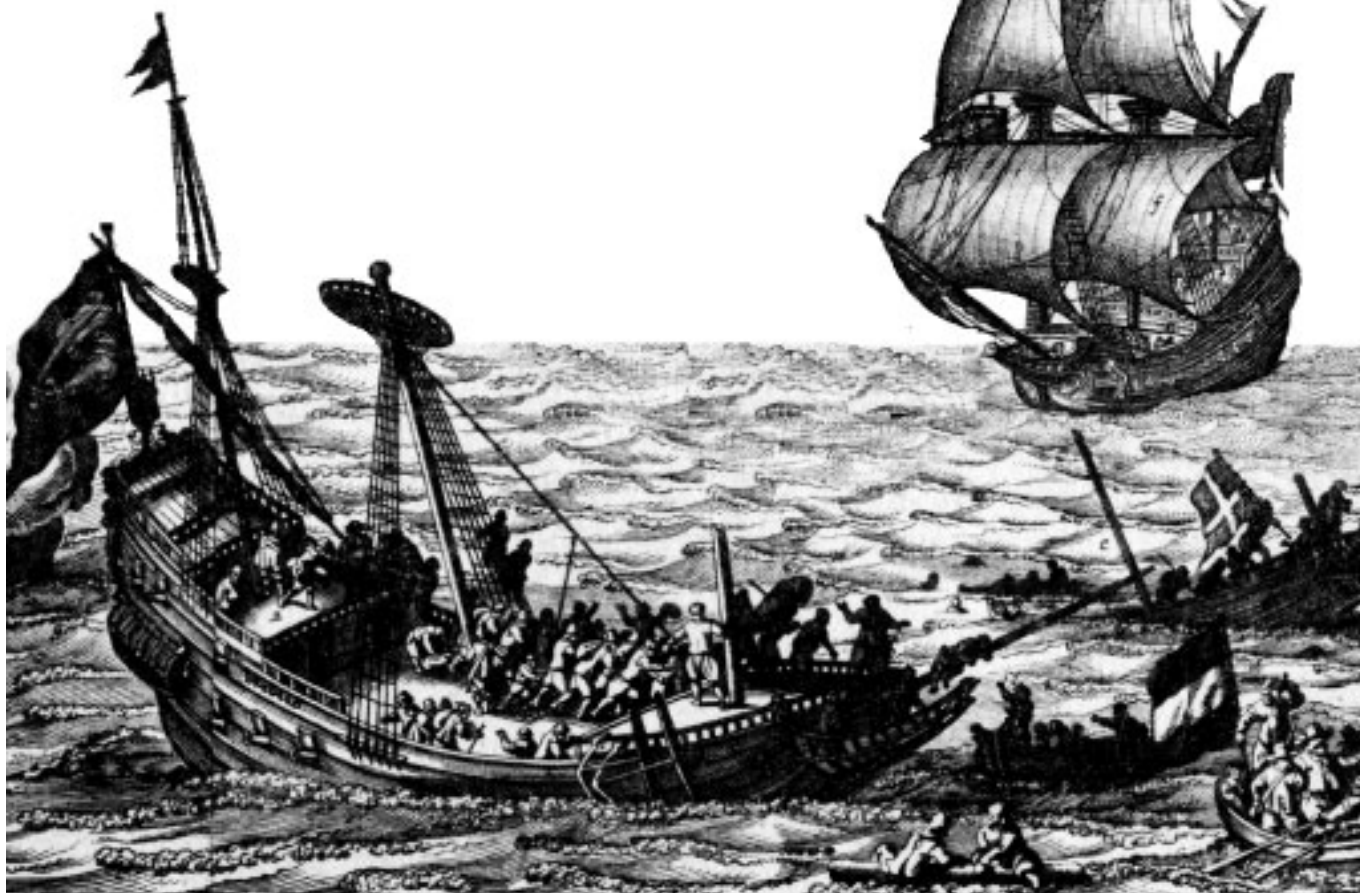
därmed frälste. Då nu de andra skeppen hörde att convoyern avlossade tre kanoner, tänkte de att där voro några av de danska skeppen förhanden; blev därmed alarmerade och såg efter lyktan på convoyern; men som han var vänt utåt sjön och tog en annan kurs, så observerade de andra skeppen det inte, utan till deras olycka fäste man ögonen på lyktan på Bornholm.”

Så långt i Winslows berättelse. Ett ödestigert fel hade alltså blivit begånget. Lampan i aktern på ledskeppet hade försvunnit när detta skepp ändrat kurs. Ödet ville att man i stället, i ungefärlig samma riktning som man tidigare haft ledarskeppet, nu hade det svaga skenet från fyren på vid Sassö på Bornholm. Den nedsatta sikten i snörusket och de låglänta, svårobserverbara stränderna. 23 skepp styr nu mot sin undergång. Winslow fortsätter den hemska berättelsen:

”Detta var orsaken till deras olycka, så att där om natten emellan den 4:e och 5:e december, emellan 10 och 11 om aftonen, strandade 23 farkoster vid Sassö. Som de nu strandade om natten uti mörkret, gav det sådant ett brak och hördes något därefter sådana jämmerlika skrik och hylande, att strandvakten icke litet blev därav förskräckt. Landsdomare Rasch bragte 60 beridna manskap tillsammans att recognisera vad på färde var, eftersom detta ömkeliga rop blev större och större.

Uti dagningen den 5:e december hade vid pass 400 svenskar räddat sig till land och ställt sig någorledes i ordning. De 60 danskarna till häst ropte dem an:

- Vad för folk?

SYDBRAND

TOMELILLA BRYGGARIN

De svarade:

- Vi äro svenskar, som är bortskeppade från Pommern, komma icke som fiender, utan bedja om vänlig accord och om våra liv, eftersom vi har kungligt pass av Danmark och vi äro villige att strax nedlägga våra gevär.

Då Rasch såg kungens pass och därjämte det ömkliga tillstånd, vilken denna armé skeppsbrutna människor voro uti, förbarmade han sig.

Den eländighet, som här sågs, är icke till att beskriva. Inte allena män, utan ock kvinnor och barn, ja hela familjer, drunknade, av vilka på en dag blev begravna 785 stycken och en annan dag 800, förutom dem som blev uti havet, varför man icke egentligen kan veta deras tal, som drunknade. Över 3000 människor blev räddade, av vilka dock sedan många dog, eftersom de voro förfrusna. Allt artilleri och ammunition, dessutom hela det Pommerska arkivet och en onämbar skatt av kontanter, guld, silver, klenodier och många kostelige mobilier gick till havets botten. De som räddades inlogerades uti kyrkorna, intill kungen av Danmark lät avhämta de flesta till Köpenhamn.”

Så slutar professor Winslow sin skildring av svenskarnas olycka. Det var inte mycket som kunde bärgas innan de många skeppen sjönk eller bröts sönder. Den svenske vicekommendörens stora skepp sjönk t.ex. nästan ögonblickligen. Källorna omtalar att endast 4 små bronskanoner, 6 standar, 22 fanor och ett par pukor hann föras i land. Dessa saker, tillsammans med personliga tillhörigheter, tog danskarna genast hand om.

Strandningen på Bornholm skulle komma att uppmärksammas långt utanför Nordens gränser. I Frankrike, dåtidens verkliga stormakt, diskuterades olyckan ingående. Franske kungen uttryckte också sitt missnöje över att

danske kungen inte genast frisläppt de skeppsbrutna. Kung Christian försvarade sig med att han endast givit tillstånd till överfarten, inte till en landstigning på dansk mark.

Merparten av svenskarna blev efter en tid transporterade till Köpenhamn. Av de nödställda som fick stanna kvar på ön var 193 svenskar och 337 finnar. De kvarvarande var således i mindretal jämfört med alla som räddats. Största försiktighet anbefalldes ändå bornholmarna. De kvarvarande svenska officerarna skulle t.ex. skiljas åt och manskapet skulle spridas i säker förvar över hela ön. De skeppsbrutna räknades helt tydligt som krigsfångar.

Det ska nu också för läsaren noga klargöras att flera samtida källor givetvis omtalar denna sjökatastrof. Detaljuppgifter går isär vad gäller exempelvis exakt antal döda, exakta klockslag etc. Det finns emellertid ingen anledning i att betvivla huvud dragen i händelseförloppet som det beskrivs i professor Winslows berättelse.

Ovetande om den fruktansvärda händelsen hade de fyra första skeppen i konvojen seglat vidare i snöstormen. I det hårda snöovädret hade man tagit för givet att flottan skingrats men att alla skepp snart skulle nå destinationshamnarna. Det brandenburgska ledarskeppet når snart Karlshamn. Ombord fanns Johan Henrik von Brethaupt, vilken genast beger sig till Karl XI:s i hans huvudläger vid Ljungby. Johan Henrik hade order att snarast möjligt rapportera till kungen om händelserna i Pommern.

Efter några dagar ankommer nya skepp till Karlshamn. Märkliga rykten börjar komma i omlopp. En kurir sändes iväg för att informera kungen. Den 9 december drar svenskungen själv till Karlshamn för att på plats få mera information. I hamnstaden surrar det av rykten men några precisa

detaljer får inte kungen. Generaladjutant Hörmann skickas då tillsammans med en ryttmästare och 60 ryttare till Landskrona för att kunska. I Landskrona ligger ju vid denna tid hela den danska huvudarmén och här bör man kunna få säkra uppgifter.

På själva julafton 1678 lyckas truppen i ett bakhåll på vägen mellan Helsingborg och Landskrona tillfångataga några borgare. Efter det att julmässan avhållits i Ljungby får Karl XI tid att förhöra fångarna. Först nu, 21 dygn efter strandningen, framstår olyckan i hela dess vidd. Den 23-åriga kungen blir bitter till sinnes.

Använd litteratur:

Nils Wimmarson: Sveriges krig i Tyskland 1675-1679. Del 3. Lund 1912.

J.J. Winslows dagbok över kriget 1676-1679. Samlingar utgifna för De skånska landskapens historiska och arkeologiska förening. Lund 1874.

Dagbok om Christian V. Danske Magasin 4R:6B.

Finns det något kvar av denna stora flotta som seglade i kvav vid våra dagars Sassö på Bornholm? Ja, fortfarande ruvar havet på de svenska skatterna. Fiskare i området har klagat på att nät fastnar i uppstickande föremål. Problemet är den väldiga sandbotten som täcker området. Sanden flyttar sig ständigt och enorma krafter är i rörelse. Utgrävningar för att komma åt djupliggande, ännu oskadade skeppsdelar och last är i stort dömda att på förhand misslyckas. Man får helt enkelt passa på när ödets nyck frilagt något av intresse. Marinarkeologiska undersökningar har också skett i området men med tämligen magert resultat. Naturen släpper inte här frivilligt det som en gång hamnat i dess våld.

SCANIA

VI ÄR FADDRAR TILL
SYDGÖTISKA HUSET

AB METALLMEKAN

Box 63, 235 21 VELLINGE

Tel. 040-42 20 40, Fax 42 25 64

Ett golv från Tarkett -
Grunden för all inredning

Försäljningscenter:

Tarkett Svenska Försäljnings AB
Box 4538, 191 04 SOLLENTUNA
Tel 08-625 15 70, Fax 08-96 62 83

Exportförsäljning samt
produktionsverksamhet

Tarkett AB
372 81 Remnaby
Tel 0457-710 00
Fax 0457-714 98

Tarkett

Exportförsäljning samt
produktionsverksamhet

Tarkett AB
289 89 Hansskog
Tel 044-26 80 00
Fax 044-638 90

TRELLEBORG INDUSTRI AB

0411 - 67940

Nordsjö

STARKA

TMV-Pannan

För värme i tiden

Den pedagogiska backspegeln

Så var det åter dags för årets pedagogiska reflexioner. "För att kunna se framåt, måste man se bakåt, annars får man se upp" sa en gång den så vise Tage Danielsson. När jag i dag ser tillbaka på året som gått med dess skolverksamhet och olika kulturella arrangemang, kan jag nöjsamt konstatera ett mycket lyckat och uppskattat verksamhetsår.

Vårt pedagogiska område med olika praktiska stationer har under året undan för undan blivit allt större. Vi har kunnat utöka antalet praktiska stationer med jakt, komp och lek, matlagning m.m. En viktig förutsättning för god pedagogik och gott resultat, i varje fall i denna bransch, är att man har gott om utrymme och kan sprida ut eleverna över ett stort område, där de i smågrupper kan koncentrera sig på sina uppgifter.

En tanke bakom fjolårets pedagogiska funderingar var hur vi skulle kunna få engagerat så mycket som möjligt av vår tillgängliga personal i lägerskoleverksamheten. Inte bara för att ge barnen en bättre vistelse här, utan också för att så många som möjligt av vår egen personal skulle få en chans till träning på att arbeta med barn och forntida tekniker. Då de flesta av vår personal i denna verksamhet är här på kortare tid, kan vi tyvärr inte behålla duktiga handledare mer än ca ett halvt år, sedan är det dags för någon ny. Därför var det viktigt att med en stor kunskapsbank kunna bibehålla och förbättra standarden under året. Per och jag vill här passa på tillfället att tacka årets alla duktiga och engagerade handledare. Handledare som oftast inte hade den blekaste aning om att de faktiskt kunde utföra praktiska saker och uppgifter med sina händer,

och som visat stor glädje med att arbeta med barn när de är på sitt allra bästa humör. Tack!

Från en ganska så blygsam start i fjol med totalt ett hundratal elever till årets anstormning är steget stort. Ca 6.000 elever, därav ett hundratal vuxna, har under året deltagit i någon form av vår skolverksamhet. Utbudet har i år dessutom omfattat forntidsaftnar, barnkalas, fester, "Miniviking" m.m. En viktig länk i vår pedagogiska verksamhet har varit Valhall. Denna Valhall är vår egen lilla tolkning av gudarnas boning; hit kan vi flytta verksamheten vid alltför dåligt väder och här arrangeras forntidsaftnar, föreläsningar och vikingafester.

Året har alltså varit väldigt lärorikt, ibland stressigt och arbetsamt men framför allt roligt och givande. I skrivande stund när höstmörkret faller är vi redan i full gång med att planera och underlätta arbetet inför nästa säsong. Vi har samlat på oss en hel del erfarenhet och många saker står på vår önskelista. T.ex. att få uppbyggt fasta stationer och installationer på vårt stora aktivitetsområde för att underlätta och minimera transporter av material och utrustning. Till nästa år utökar vi dessutom verksamheten med att kunna erbjuda övernattnings i vikingatida hus och tält. Här kommer vår besökare att få ytterligare en chans att sätta foten i ett av sina förfäders fotspår. Upplevelsen av att laga sin egen mat, koka en god kopp the av lokala örter, se och fantisera när solen går ner i havet, och till slut krypa ner i britsen med får-

skinn ska kunna förlänga din resa i drömmens värld.

Vi ser med tillförsikt fram mot nästa säsong och hälsar alla blivande småvikingar välkomna hit.

OM NI VÅGAR!

Bengt Fredriksson
Ansvarig museipedagog

Vill du veta mer om våra pedagogiska paket inför säsongen 1998? Vårt program kommer att ligga klart under januari månad. Ta gärna och ring oss. Vi är speciellt intresserade att få personliga kontakter på de olika skolorna, så att vi vet att det material vi sänder ut kommer till intresserade som kan sprida informationen vidare.

VI ÄR FADDRAR TILL
VÄVSTUGAN

EVERYTHING RUNS BETTER ON QUAKER STATE®

Milab

Mikrofoner av världsklass!
Kontakta din musikhandlare.

Allt i foto
för konsument
och yrkesbruk

 FUJIFILM

Upptäck
Advanced Photo System
– framtidens fotosystem –
hos din fotohandlare!

 BJURHAGEN

Bakgrunden

Europa var i början av 1800-talet i brand. Frankrike och England kämpade om herraväldet. Till land var de franska arméerna under Napoleon segerrika, till sjöss var det England som hade övertaget. Sverige och Danmark försökte länge att undgå kriget, bl.a. ingick man en flottallians som stadgade att varje land skulle låta 8 linjeskepp och 4 fregatter patrullera Öresund och Nordsjön.

Efter det att Napoleon 1799 övertagit makten i Frankrike blev engelsmännen mycket intresserade av de nordiska farvattnen. För både den svenska och danska regeringen kändes hotet allvarsamt. Norden tillsammans med Ryssland och Preussen anslöt sig till ett väpnat neutralitetsfördrag. Östersjön skulle inte få inkräktas av varken franska eller engelska flottstyrkor. Den svenske Gustav IV Adolf mötte danske kronprinsen i Helsingborg för att dryfta de båda ländernas neutralitetsförbund.

Snart skulle kanonerna börja tala i Öresund. Engelsmännen sände i mars 1801 en stor flotta in i sundet. Köpenhamn inneslängdes och därmed också merparten av danskarnas flotta. Gustav IV Adolf manade på sina amiraler att löpa till undsättning men svenska flottan kunde inte lämna Karlskrona p.g.a. hårt väder. Den ryska flottan var samtidigt instängd av isen i Finska viken. På Köpenhamns redd utkämpade därför danskarna ensamma sin heroiska kamp. Danmark tvingades ändå avstå från neutralitetspakten.

Ett linjeskepps sista kamp utanför Köpenhamn

Skeppet "Infödersrätten" var ett linjeskepp av ek från Danmark som förläste under dramatiska former i april 1801. Hon var byggd i ek 1786 och var utrustad med 64 kanoner på två däck och hade en besättning på 559 man.

"Infödersrätten" sjönk efter det stora "Slaget på redde" utanför Köpenhamn norr om Middelgrundet. Fyrtiofem år efter förlisningen var dykare nere på vraket och de hade följande att meddela:

"Står på 9-10 famnars djup på sin köl med stäven i syd, skeppet är helt, med 3 kanoner på skansen och 2 på backen, Galjonsfiguren finns på sin plats."

Året 1953 blev det åter dykningar på "Infödersrätten", denna gång av vrakfiskaren "Kanon-Valde" kallad. Han tog upp 3 st 24 punds kanoner vilka blev överlämnade till myndigheterna varav den ena är i fint skick och numera kan ses på Tøjhuset, det stora vapenmuseet i Köpenhamn. Åren 1977-83 dök dykarklubben Helgoland på vraket och hämtade upp många intressanta saker vilka i dag kan beskådas på Örlogsmuseet i Köpenhamn.

Slaget på redde den 2 april 1801

Sjöförsvaret av Köpenhamn bestod av 7 blockskepp - ett blockskepp var ett linjeskepp utan riggning - samt 11 mindre skepp som alla spärrade inloppet till staden och man kämpade mot en övermäktig engelsk flotta. Från ett ögonvittne på "Infödersrättens" däck kan

vi ta del av det stolta skeppets sista kamp mot fienden:

"1 april kl 17.30 lättade den engelska flottan på 8 skepp ankar och gick sydpå längs den östra kanten av Middelgrundet där den ankrade upp på kvällen.

9.45 nästkommande morgon bröt engelsmännen upp, vinden var sydlig och man seglade mellan den sydligaste udde på Middelgrundet och Svalrumpan mot vår försvarslinje.

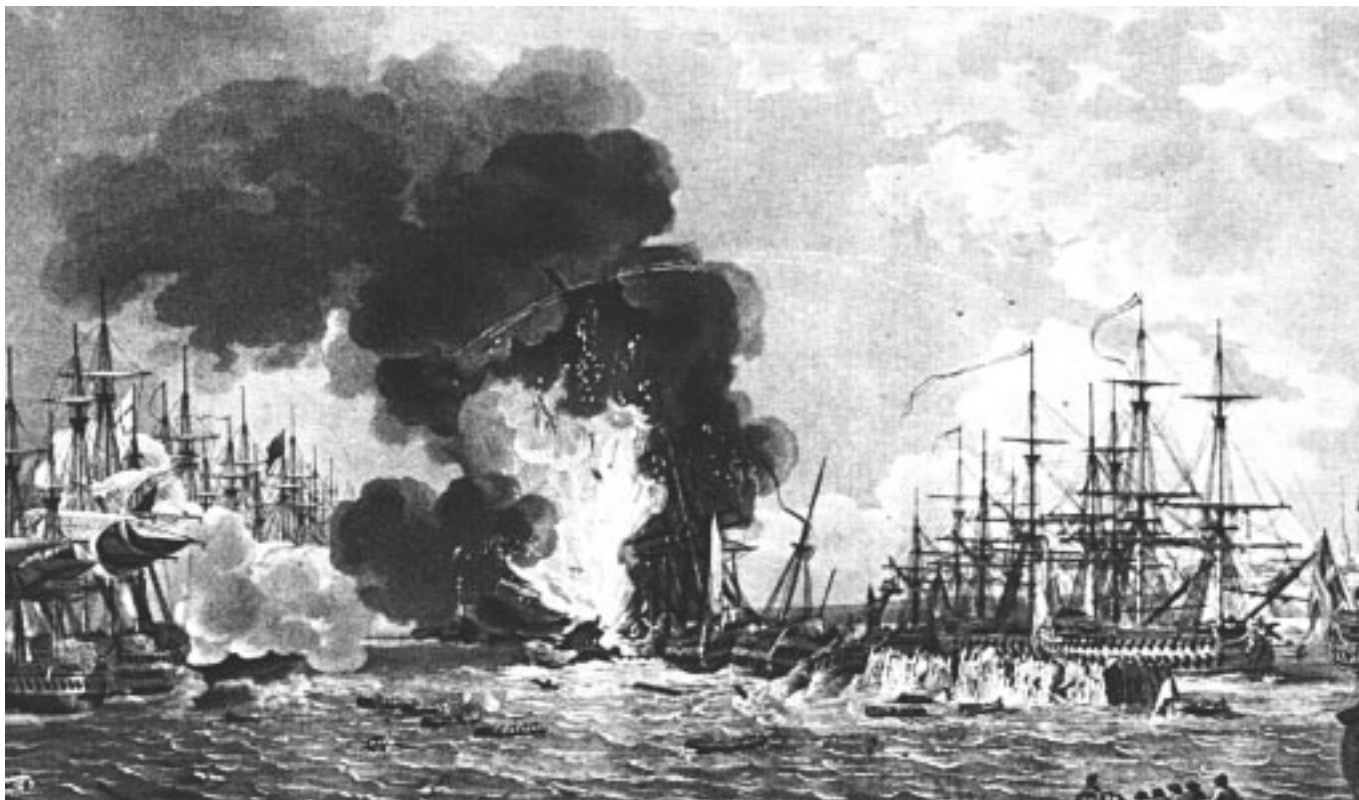
10.30 var fienden inom skotthåll för våra kanoner, och det sydligaste skeppet började inleda bataljen. Fienden avancerade med fulla segel mot norr men på grund av den starka röken från kanonerna kunde vi inte se hur dom manövrerade.

13.00 kom det första fientliga skeppet i närheten av "Infödersrätten" så att vi kunde få skott på dom, samtidigt fick vi stark kanoneld mot oss.

13.30 föll vår kapten Thura för en kula och nästkommande befäl fortsatte slaget med all den kraft vi kunde uppbringa.

14.00 föll också löjtnant Cortsen i striden, varpå jag fortsatte slaget fram till 15.00.

När man på land hade fått besked om att kapten Thura och löjtnant Cortsen hade fallit i striden, anmälde sig generaladjutanten Scrödersee som stod vid sidan om kronprins Fredrik frivilligt att övertaga kommandot ombord på "Infödersrätten" fast att han var avsatt på grund av svag hälsa. Han blev rodd ut till skeppet och kunde knappt av egen kraft ta sig ombord

Kampen på Köpenhamns redd. Gravyr av P.W. Tomkins.

längs fallrepet. När han kommit upp på däck och vände sig om för att få en överblick av situationen träffades även han av en kula och dog.

I det skedet hade vi fyra fientliga skepp mot oss och vi led betydande manfall med många sårade och dödade besättningsmän, samt (då) vi hade fått många träffar i vattenlinjen blev vi tvungna att kapitulera varpå jag sände så många som möjligt i livbåtarna till Tre Kronors batteri på landbacken. Kl 2 på natten kapade man alla tampar till vårt skepp och lät det driva iväg in på fiendeterritorium fram till kl 06.00. Samtidigt under natten hade vädret blivit värre med stormvindar. Då drev vi på ett av deras skepp som var Ramelis och som vi kunde göra fast vid.

Engelsmännen plundrade nu vårt skepp på allt som kunde användas, och på kvällen kom en kungaorder från land under parlamentsflagg för att hämta alla som var sårade och som

fortfarande var ombord. Engelsmännen höll "Infödsrätten" flytande genom att pumpa, och detta höll man på med fram till 04.00 därefter gick det inte att hålla henne flytande längre, varpå man kapade alla trossar och lät skeppet driva iväg. Vi som hade tjänat på detta en gång så stolta skepp stod och såg när hon gick till botten vid 07.00.

Såväl officerare som manskap har i strid visat ett utomordentligt stort mod och uthållighet utöver det man kan begära samt tjänat den danska flaggan utan minsta fläck på deras rykte.

13 april 1801

Heich. Meinertz
Marinlöjtnant."

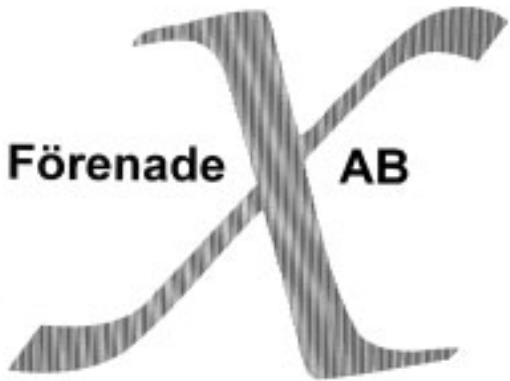
Alf Holmgren
Arkivansvarig vid
Fotevikens museum

Fotevikens Museum har påtagit sig ansvaret att försöka skydda de fornlämningar som döljs under vatten, speciellt utmed Skånes långa kust. Genom arkivstudier och genom dykarinsatser har under åren museet samlat på sig ett stort och omfattande förlisningsregister, MIR. Detta är helt upplagt på data och innehåller i dag runt tvåtusen poster. Vad gäller förlisningar före 1700-talet är uppgifterna sporadiskt förekommande i de offentliga arkiven. Endast genom dykfynd kan nya uppgifter tillföras registret. Att det fortfarande är mycket stora fyndmängder som gömmer sig på havsbotten vittnar situationen runt Falsterbonäset om. Här finns en av landets större skeppskyrkogårdar. Varje år avslöjas här nya medeltidsfynd.

Forskare och seriöst arbetande sportdykare etc kan givetvis få tillgång till registret. Vi ser dock helst att man själv uppsöker Fotevikens Museum eftersom vi är mycket restriktiva när det gäller att lämna ut uppgifter. Vi vill ju definitivt inte bidra till några "rovdykningar" på vårt kulturarv.

Förenade AB

Personligt inställd

Om du är kort, lång, smal eller tung, spelar ingen roll. Väljer du en arbetsstol ur 6000- eller 8000-serien kan du utforma den efter din personliga smak och din arbetssituation.

Du kan med utgångspunkt från ett antal olika ryggar, sitsar och armstöd skapa din egen stol. Det finns 52 olika varianter! Lägg sedan till alla möjligheter att ställa in stolen efter din egen kropp och ditt sätt att arbeta och du har en personligt inställd arbetsstol.

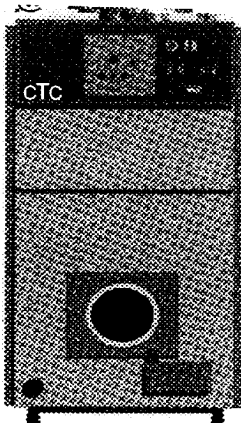
Välkommen in och provsitt!

Kinnarps® Kontorsfackhandlarna i Trelleborg AB

För Kontor & Offentlig Miljö

Östergatan 32, 231 44 TRELLEBORG
Tel. 0410 - 415 60. Fax 0410 - 420 85

Vill du veta mer?
Kontakta din installatör
eller ring CTC's
representant.
070-6364700

För säkerhets skull. Beställ boken!

Boken ger dig vägledning i frågor som rör larmanläggningar och säkerhet. Läs om installationer som spänner från enkla lägenhetslarm till säkerhets- och passersystem på Slagthuset i Malmö.

Boken kostar inget
-men du sparar mycket.

Tel 040-21 10 30
040-45 63 03
Fax 040-21 42 30

Box 18034,
200 32 Malmö
Godkänd av Försäkringsförbundet

Sommarens guideäventyr i höstens eftertankar

Under sommaren har guiderna varit en del av vårt museums ansikte utåt. I vårt arbete försöker vi att bygga upp ett intresse för historia och kultur hos besökarna. Framtiden finns i våra barn och ungdomar; därför är det en grupp, som är särskilt viktig, för oss alla. Det är dessa, som i framtiden kommer att besluta om och utforma vårt lands kulturella verksamheter. Om de upptäcker att historia är något spännande och angeläget, något man skall värna om, då kommer de i framtiden också att satsa resurser på musealt- och kulturhistoriskt arbete.

Vi vill med vårt arbete som guider, förmedla den intressanta historien kring Foteviken och sydvästra Skåne. Vårt vikingareservat har i sommar besökts av en stor del av lokalbefolkningen i muséets närområde som därigenom gets möjlighet att lära känna sin hembygd. Många av dessa besökare har varit överraskade över hur mycket historia, som finns runt husknuten. I egenskap av guide får man ikläda sig rollen av allkonstnär och anpassa sig till sin publik. Improvisation är en nödvändighet, ingen guidetur är den andra lik. Man får ofta spännande frågor och särskilt från barn, exempelvis "Levde du på vikingatiden?" Varje tur är således en ny utmaning, i syfte att göra vår historia inte bara levande, utan även angelägen för våra besökare.

Våra besökare skall få uppleva en resa i tiden och bli en upptäcksresande i vikingatiden. Vi skall som guider försöka vara en förmedlande länk mellan nutiden och forntiden. När man vandrar omkring och arbetar på Vikingareservatet kan man vid speciella tillfällen känna historiens vingslag och en stilla ödmjukhet inför områdets forna glans och storhet. Här kan man vara nära vikingen och hans symboler. Vi skall dock komma ihåg att symbolerna betyder en sak för oss idag, men betydde något annat för våra vikingar. Hela denna plats andas kultur och historia, vilket jag anser är något, som är särskilt angeläget i dessa kristider, som vi lever i idag. Kulturen behövs för att vi människor ska må väl och kunna leva ett rikt liv.

Peter M. Ross-Lindholm
Biblioteksansvarig och guide

GOODYEAR
The Winning Team

Nu över 370 segrar inom FORMEL 1

EAGLE F1
by Goodyear
Superdäck utvecklade från regndäcken för Formel 1 med enottna väggensaker.

EAGLE TOURING
by Goodyear
Mycket tyst och bekvämt högprestandadäck

GOODYEAR - The Winning Team

EMBALLAGEHUSET AB

Box 503 11 * 202 13 MALMÖ
Telefon: 040 - 93 37 10

I mer än femtontusen år har människan använt pil och båge som försvars- och jaktvapen. Under äldre stenåldern ersatte den snabba pilbågen ofta det långsammare spjutet vid jakt. Många fynd av pilspetsar från yngre stenåldern har gjorts i Skandinavien. Spjutet och lanssen var dock länge de främsta vapnen. Från yngre järnåldern blev pilbågen allt vanligare, oftast av typen långbåge tillverkad av idegran, men också av furu. Redan under bronsåldern kunde man göra sammansatta bågar, hoplimmade av olika material. Denna konst verkar dock ha glömts bort i senare tid och under vikingatiden tillverkade man främst enkla bågar av idegran, ask eller alm.

För att belysa vikingatidens tillverkning och användning av pil och båge bildades hösten 1996 SVEG:s bågskytte-sektion på Foteviken. Av de ursprungliga femtontalet medlemmar kvarstår fyra som aktiva i sektionen och vi har fått en ny medlem i år.

Syftet med verksamheten är att vi ska tillverka och använda bågar och pilar på vikingavis samt ingå som en del av det levande museet på Foteviken, där vi deltar i uppvisningar i primitivt bågskytte och materialtillverkning. Vi tillverkar egna tidstypiska flatbågar och långbågar, pilar med spetsar smidda på Foteviken och med fjädrar från skånska gäss. Vi planerar också att sy egna koger, kläder och skor.

Att tillverka bågar är inte helt lätt! Rakvuxna stammar i rätt storlek och av rätt träslag "växer inte på trä'n". Det bästa och mest eftertraktade träslaget är idegran, som inte är lätt att få tag i. Vet någon var det finns? Hör i så fall gärna av er till bågskytte-sektionen - hittelön utlovas! I avsaknad av annat färdigtorkat, lämpligt virke har vi under sommaren försökt göra några bågar av bågämnen importerade från Danmark. Tyvärr var träslaget alltför vresigt med oregelbunden fiberriktning, varför flertalet bågar knäcktes vid uppspanning. En av bågarna, klädd med kohud på ryggsidan, har dock fungerat hyfsat under sommarens uppvisningar och bågskyttetävlingar på Foteviken och Hög.

Under vintern och våren träffas vi torsdagskvällar på Fotevikens Museum för att färdigställa vårt material och övningsskjuta inför kommande säsong. Vi hoppas då kunna visa upp ett väl intrimmat bågskyttelag som stolt visar upp sina nya bågar och pilar.

Bengt G Nilsson
Günter Starck

Nya medlemmar i SVEG:

Linda Andersson
Mats Axelsson
Pernilla Brinkensparr
Monica Kärner-Eliasson
Daniel Fasth
Hartmuth Folkers
Thorsten Greison
Viking Heritage
John Hoffbrink
Ingemar Hägerfjord
Ann-Christin Kjöörning
Hugo Johansson
Joachim Lander
Christina C-Lindström
Barbro Lüning
Björn Nilsson
Gunnar Nitting
Lars Persson
Viktor Persson
Carl-Axel Stevelius
Eva Strand
Emil Svennar
Åke Thörnblad
Staffan Windh
Pälle Österberg

Du som för första gången läser Marine-rat förundrar dig kanske över namnet Sveg. Vad är detta för en förening?

SVEG (Scandinavian Viking Explorer Group) är en ideell förening utan några politiska intressen vars syfte är att studera vår historia med speciell inriktning på vikingatid och medeltid. Föreningen bistår och stödjer forskningen genom olika projekt samt verkar för bevarandet av fornlämningar.

En målsättning är att förmedla kunskap och skapa intresse för vår historia med inriktning på människans levnadsvillkor, kultur och teknik. Föreningen är en av stiftarna till Stiftelsen Fotevikens Maritima Centrum som bl.a. driver Fotevikens Museum. Vi medverkar dessutom till att information når allmänheten i form av utställningar, dokumentation, föredrag, film etc.

Medlem i SVEG blir du genom att betala 100:- på föreningens postgiro 77 42 86 - 9. Frågor besvaras via Fotevikens Museum.

Välkommen som medlem!

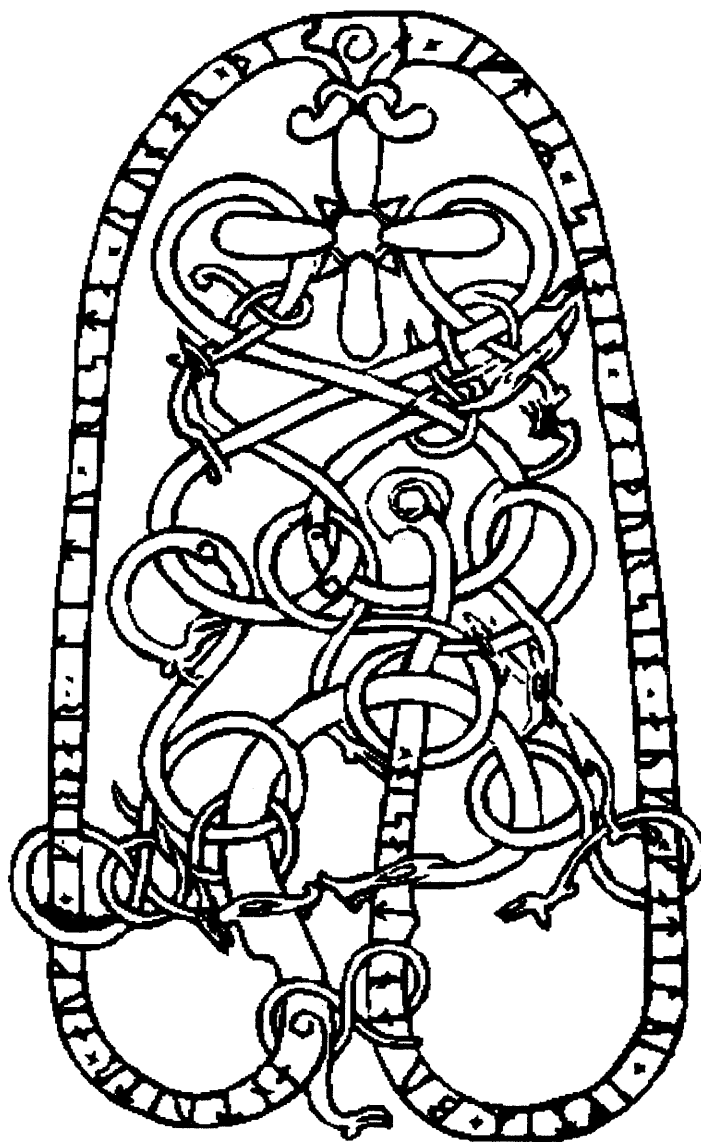
B FÖRENINGSS- BREV

STIFTELSEN

FOTEVIKENS
MARITIMA
CENTRUM

MARINERAT

Stiftelsen
FOTEVIKENS MARITIMA CENTRUM

Box 82, 236 22 Höllviken
Tel: 040-456840 Fax: 040-455507
info@foteviken.se
www.foteviken.se

Ansvarig utgivare:
Sven Rosborn

ISSN 1401-2685

